

Lưu ý : Bạn cần dành khoảng 2 giờ để nghiên cứu học phần này..

Học phần 10: Bảo hộ giống cây trồng mới

Mục tiêu

Sau khi hoàn thành việc nghiên cứu học phần này, bạn có thể:

1. Giải thích vai trò của Liên minh quốc tế về bảo hộ giống cây trồng mới (UPOV).
2. Giải thích tại sao giống cây trồng mới cần phải được bảo hộ.
3. Liệt kê các tiêu chuẩn bảo hộ đối với một giống cây trồng .
4. Nêu được các quyền của chủ sở hữu quyền.
5. Nêu được thời hạn bảo hộ.

Giới thiệu

Bảo hộ giống cây trồng mới là một khía cạnh khác của quyền sở hữu trí tuệ, nhằm đền đáp cho những thành quả của người tạo giống cây trồng mới bằng cách dành cho họ độc quyền trong một thời hạn nhất định. Để được bảo hộ, giống cây trồng mới phải đáp ứng các tiêu chuẩn cụ thể.

Tổ chức giám sát việc bảo hộ giống cây trồng mới là UPOV, là tên viết tắt của các chữ cái đầu trong tên tiếng Pháp của tổ chức *Union internationale pour la protection des obtentions végétales* (Liên minh quốc tế về bảo hộ giống cây trồng mới).

Tại sao phải bảo hộ giống cây trồng mới?

Bảo hộ giống cây trồng mới nhằm bảo vệ quyền lợi của nhà tạo giống như một động lực nhằm phát triển các giống cây trồng được cải tiến cho nông nghiệp, nghề làm vườn và lâm nghiệp. Các giống cây trồng được cải tiến là một nhân tố cần thiết và rất hiệu quả về mặt chi phí trong việc cải thiện năng suất và chất lượng các loại giống cây trồng .

Việc tạo ra các giống cây trồng mới đòi hỏi phải có sự đầu tư đáng kể về kỹ năng, nhân lực, nguồn nguyên liệu, tiền bạc và thời gian. Khả năng có được độc quyền đối với một giống cây trồng mới cho phép một nhà tạo giống cây trồng thành công có cơ hội hợp lý để thu hồi chi phí và tích lũy vốn cần thiết cho đầu tư tiếp theo. Trong trường hợp nhà tạo giống không có quyền này thì những mục tiêu này sẽ khó thực hiện hơn, vì vậy sẽ không có gì ngăn cản được người khác nhân các hạt giống

hoặc vật liệu nhân khác của nhà tạo giống và bán các giống cây trồng đó trên quy mô thương mại mà không phải đền bù cho nhà tạo giống.

Cây trồng mới có thể được bảo hộ bằng cách nào?

Hiệp định TRIPS cho phép ba hình thức bảo hộ (Phần 5 Hiệp định TRIPS):

- Thông qua cơ chế bằng độc quyền sáng chế
- Thông qua một hệ thống đặc biệt (“riêng (*sui generis*)”) về cây trồng
- Hoặc thông qua hệ thống kết hợp cả hai hệ thống trên.

Một quan điểm được thừa nhận rộng rãi là hầu hết các giống cây trồng mới đều không đáp ứng yêu cầu về tính không hiển nhiên của hệ thống bảo hộ sáng chế vì các giống cây trồng này có nguồn gốc từ các hoạt động được thực hiện trên các đối tượng đã biết và sử dụng những công nghệ đã biết. Điều đó có nghĩa là việc sử dụng hệ thống luật sáng chế có thể gặp khó khăn. Do đó, hầu hết các nước có xu hướng xây dựng hệ thống bảo hộ “riêng” cho giống cây trồng mới.

Câu hỏi tự đánh giá

Câu hỏi 1: Mục đích bảo hộ quyền của nhà tạo giống cây trồng là gì?

1. Để đảm bảo nguồn cung cấp liên tục các giống cây mới bằng việc bảo vệ quyền lợi của nhà tạo giống.
2. Để đảm bảo việc cung cấp hạt giống sạch và không bị hư hỏng.

Điền câu trả lời của bạn vào ô sau đây:

Nhấp vào đây để biết đáp án

Đáp án câu hỏi 1

Câu trả lời 1 là đúng. Câu trả lời 2 liên quan đến việc kiểm soát chất lượng hoạt động sản xuất hạt và cây trồng.

Giống cây trồng mới cần phải có những đặc tính gì để được bảo hộ?

Theo các điều từ 5 đến 9 của Công ước UPOV năm 1991, giống cây phải:

1. Mới
2. Khác biệt
3. Đồng nhất
4. Ổn định và

5. Có tên gọi phù hợp

Yêu cầu về tính mới nhằm đảm bảo rằng giống cây trồng chưa từng được khai thác thương mại. Đây hoàn toàn là một đánh giá về mặt pháp lý và không phải là đánh giá về mặt kỹ thuật. Một giống cây đồng thời cũng phải được xác định bằng tên gọi. Có ba đặc tính cần đánh giá về mặt kỹ thuật: tính khác biệt, tính đồng nhất và tính ổn định (DUS). Chúng ta sẽ xem xét lần lượt từng đặc tính này.

Tính khác biệt

Một giống cây được coi là có tính khác biệt nếu có khả năng phân biệt một cách rõ ràng với bất kỳ một giống cây nào khác đã được biết đến một cách rộng rãi tại thời điểm nộp đơn. Việc xác định chính xác về mặt kỹ thuật của tính khác biệt tập trung vào mô tả sinh học của giống cây và không thuộc phạm vi của học phần này. Sẽ đầy đủ hơn khi một chuyên gia kỹ thuật được yêu cầu đưa ra ý kiến về vấn đề này.

Tính đồng nhất

Một giống cây trồng được coi là có tính đồng nhất nếu có sự đồng nhất một cách đầy đủ của các tính trạng liên quan của nó, trừ những biến dị có thể xảy ra do các đặc điểm cụ thể của quá trình nhân giống.

Một cách ngắn gọn, điều đó có nghĩa là các cây trồng của giống đó phải có các đặc điểm như nhau hoặc rất giống nhau không phụ thuộc vào bản chất của phương pháp nhân giống.

Tính ổn định

Một giống cây được coi là có tính ổn định nếu các tính trạng liên quan của nó không thay đổi sau các quá trình nhân giống liên tiếp hoặc vào thời điểm kết thúc mỗi chu trình nhân giống trong trường hợp nhân giống theo chu trình cụ thể.

Một cách ngắn gọn, điều này có nghĩa là giống cây sẽ vẫn như nhau trong suốt thời kỳ nhân giống liên tiếp từ hạt hoặc bằng phương pháp khác.

Tất nhiên, cả ba tiêu chuẩn về kỹ thuật nêu trên phải được thẩm định (khảo nghiệm) trước khi công nhận quyền của nhà tạo giống. Việc thẩm định về mặt kỹ thuật như vậy được thực hiện bởi những thẩm định viên có thẩm quyền.

Chủ thể quyền có những quyền gì?

Theo Điều 14 Văn kiện 1991 của Công ước UPOV quy định việc bảo hộ cho nhà tạo giống, các hành vi sau đây phải được sự cho phép của chủ sở hữu quyền:

1. Sản xuất hoặc nhân giống
2. Chế biến nhằm mục đích nhân giống
3. Chào bán
4. Bán hoặc các cách tiếp cận thị trường khác
5. Xuất khẩu
6. Nhập khẩu
7. Tàng trữ nhằm thực hiện các mục đích bất kỳ nêu trên

Cần lưu ý là không đòi hỏi sự cho phép của chủ sở hữu quyền đối với:

- Các hành vi được thực hiện nhằm mục đích cá nhân và phi thương mại
- Các hành vi được thực hiện nhằm mục đích thí nghiệm
- Các hành vi được thực hiện nhằm mục đích tạo ra và khai thác các giống khác. Một ngoại lệ đối với hành vi này là đối với các giống cây về cơ bản là giống dẫn xuất và một số giống cây khác mà không thể khai thác được nếu không có sự cho phép của người tạo giống cây ban đầu.

Theo đúng nghĩa đen, việc bảo hộ theo trường hợp (1) có nghĩa là những người nông dân cần phải được phép của nhà tạo giống cho phép giữ lại hạt từ vụ mùa trước để gieo giống cho mùa vụ tiếp theo.

Tuy nhiên, Điều 15 Văn kiện 1991 của Công ước UPOV có qui định một ngoại lệ tùy chọn cho phép các quốc gia loại trừ các hạt giống được giữ lại tại trang trại không thuộc phạm vi quyền của nhà tạo giống và cho phép áp dụng các giải pháp về vấn đề này phù hợp với hoàn cảnh nền nông nghiệp của các quốc gia đó. Hầu hết các nước tham gia Văn kiện 1991 đều áp dụng hình thức “đặc quyền của nông dân” ở dạng này hay dạng khác.

Quyền của nhà tạo giống kéo dài bao lâu?

Thời hạn tối thiểu được quy định trong Văn kiện 1991 (Điều 19):

- 25 năm đối với cây thân gỗ và cây thân leo
- 20 năm đối với các loại cây khác

Đoạn băng 1: *Nhà tạo giống có thể được bảo hộ giống cây trồng trên toàn thế giới hay không?*

Như các biện pháp bảo hộ khác, trong nhiều trường hợp quyền phải được cấp tại mỗi quốc gia nơi nhà tạo giống có yêu cầu bảo hộ. Tuy nhiên, hiện có một số hệ thống siêu quốc gia (ví dụ Văn phòng Giống cây trồng Cộng đồng của các nước thành viên Liên minh Châu Âu) hoặc đang hình thành. Tuy nhiên, hoạt động của UPOV đơn giản hoá đáng kể quá trình này như khuyến khích thành viên công nhận thử nghiệm kỹ thuật đã được thực hiện ở các quốc gia thành viên khác. Việc này làm giảm đáng kể chi phí và nỗ lực cần thiết để nhận được sự bảo hộ ở nhiều nước khác nhau.

Tóm tắt

Việc bảo hộ đối với giống cây trồng mới nhằm bảo vệ lợi ích của những nhà tạo giống như là một động lực cho sự phát triển các giống cây cải tiến cho nông

nghiệp, nghề làm vườn và lâm nghiệp. Các giống được cải tiến là một yếu tố cần thiết và hiệu quả về mặt chi phí trong việc cải thiện năng suất và chất lượng cây trồng.

Hầu hết các nước đều xây dựng hệ thống pháp luật riêng để bảo hộ quyền của nhà tạo giống dựa trên Công ước UPOV – một điều ước được quản lý bởi Văn phòng của Liên minh đóng tại Ginevơ.

Để được bảo hộ, giống cây trồng cần phải:

- Mới
- Khác biệt*
- Đồng nhất* và
- Ổn định *
- Có tên gọi hợp lệ

* Phải được thẩm định (khảo nghiệm) về kỹ thuật

Khi được bảo hộ, nhà tạo giống có quyền ngăn cấm các hành vi sau đây nếu không được phép của họ:

- Sản xuất hoặc nhân giống
- Chế biến nhằm mục đích nhân giống
- Chào bán
- Bán hoặc các cách tiếp thị khác
- Xuất khẩu
- Nhập khẩu
- Tàng trữ nhằm thực hiện các hành vi bất kỳ trên đây

Nhiều nước đã ban hành các quy định đặc biệt cho phép nông dân giữ hạt giống hoặc vật liệu nhân giống từ một mùa vụ để sử dụng cho vụ mùa sau.

Thời hạn bảo hộ tối thiểu là:

- 25 năm đối với cây thân gỗ và cây thân leo
- 20 năm đối với các loại cây khác

Một trong những vai trò quan trọng của UPOV là hỗ trợ nhà tạo giống nhận được sự bảo hộ ở một số nước. Cùng với các biện pháp khác, WIPO thực hiện được vai trò này bằng cách khuyến khích các nước chấp nhận các kết quả thử nghiệm từ các nước khác là thành viên của UPOV.

Văn bản pháp luật:

- Công ước UPOV (Văn kiện 1991)
- Hiệp định TRIPS